

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาขันติในฐานะหลักธรรมที่ส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ข้อที่ ๑ ในพระพุทธศาสนา” เป็นงานวิจัยที่นำเสนอบุคลิกของงานวิจัย ๑. เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องขันติในพระพุทธศาสนา ๒. เพื่อศึกษาศีล ๕ ข้อที่ ๑ ในพระพุทธศาสนา ๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ขันติในฐานะหลักธรรมที่ส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ข้อที่ ๑ ในพระพุทธศาสนา มีผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑.๑ หลักคำสอนในเรื่องขันติ ปรากฏทางกาย อดทนต่อ ความหนาว ความร้อน ลม แดด สัมผัสเหลือบยุงและสัตว์เลื้อยคลาน (๒) ความอดทน ความอดกลั้นต่อทุกขเวทนาอันเกิดจากความป่วยไข้ ไม่แสดงอาการทรมนทรมาย (๓) ความอดทน ความอดกลั้นต่อการหมิ่นประมาทที่ผู้อื่นกระทำ

๑) ขันติที่เป็นคุณธรรม

โดยพื้นฐานแล้วขันติเป็นคุณธรรมอันเป็นคุณสมบัติประจำตัวของปัจเจกบุคคล ดังตัวอย่างจากวิทยานิพนธ์ เรื่องการศึกษาวิเคราะห์ขันติในพุทธศาสนาเถรวาท ขันติเป็นคุณธรรมที่สนับสนุนให้การดำรงชีวิตประจำวันบรรลุเป้าหมาย ทั้งทางกายภาพ ทางสังคมและทางใจ ในส่วนที่เป็นโลกียะ ขันติจึงเป็นคุณธรรมอันเป็นคุณสมบัติที่พึงงามของผู้ประพฤติ บุคคลผู้ประพฤติขันติย่อมประสบความสำเร็จสมดังเป้าหมายแห่งตน

๒) ขันติที่เป็นศีลธรรม

อุบายในการปิดกั้นกิเลสที่แตกต่างกันด้วย ๗ อุบาย คือ ทสฺสนะ การสังวร การใช้สอย การอดกลั้น การเว้น การบรรเทา การเจริญ อันเป็นลักษณะการนำขันติ ความอดทน มาเป็นอุบายในการงดเว้นการประพฤติชั่วทางกาย ทางวาจา รักษาความเป็นปกติ

๕.๑.๒ ศีล ๕ ข้อที่ ๑ (ปาณาติบาต) ในพระพุทธศาสนา

ศีล ๕ ข้อที่ ๑ (ปาณาติปาตา เวรมณี) ก็เพื่อเป็นเครื่องรักษาอวัยวะและชีวิตของสรรพสัตว์ มิให้เบียดเบียนกันและกัน เพื่อให้มนุษย์คลายความเหี้ยมโหด มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เห็นชีวิตผู้อื่นมีคุณค่าเท่าเทียมกับชีวิตตน มุ่งคุ้มครองป้องกันชีวิต ซึ่งผู้รักษาศีลจะต้องละเว้น

๕.๑.๓. วิเคราะห์ขันติในฐานะหลักธรรมที่ส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ข้อที่ ๑ ในพระพุทธศาสนา ๑) ขันติในฐานะมีลักษณะที่ส่งเสริมความประพฤติเพื่อการพัฒนาตนไปสู่ความดีงามในการดำเนินชีวิตประจำวัน ๒) ขันติในฐานะที่ส่งเสริมให้ผู้ประพฤติเว้นจากการกระทำอันเป็นโทษรวมถึงควบคุมโลภะ โทสะ โมหะ ๓) ขันติกับการรักษาศีลข้อปาณาติบาตในพระพุทธศาสนา ในแง่ศีลเป็นวินัย เป็นการนำขันติในแง่ที่เป็นคุณธรรมสำหรับการดำรงชีวิตประจำวันมาทำหน้าที่เป็น

คุณธรรมพื้นฐานสนับสนุนการรักษาศีลข้อปาณาติบาตด้วยการอดทน อดกลั้น เพียรระวังไม่ให้ โลภะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้นภายในจิตใจ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. เพิ่มเติมหลักสูตรในโรงเรียน ให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของขันติสำหรับการพัฒนาตนเอง

๒. ในส่วนของความรับผิดชอบในส่วนรวม ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมและสร้างรูปแบบการพัฒนาขันติในสังคมปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ทั้งระดับโลกียะและโลกุตระ

๓. ในส่วนของบุคคลทั่วไป ควรสร้างรูปแบบกิจกรรมการนำขันติมาส่งเสริมการรักษาศีลข้อปาณาติบาตได้อย่างเป็นรูปธรรม

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมขันติแก่นักเรียน นักศึกษา ในสถานศึกษา

๒. ควรมีการศึกษารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาขันติสำหรับเยาวชน ในสังคมไทย

๓. ควรมีการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีลข้อปาณาติบาตสำหรับเยาวชน ในสังคมไทยด้วยขันติธรรม